

POSTANOWIENIE

Dnia 23 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku J. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W. Wydział [...] o wypłatę emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 stycznia 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 13 września 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od J. P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w W. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni J. P. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 13 września 2016 r.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego polegające na błędnej jego wykładni oraz niewłaściwym zastosowaniu: art. 100 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.; dalej ustawa emerytalna) w zakresie, w jakim Sąd przyjął, że nabycie prawa do emerytury przez skarżącą nastąpiło z dniem złożenia wniosku o przyznanie

emerytury; art. 24 ust. 1a pkt 1 ustawy emerytalnej, przez odmowę wypłaty świadczenia pomimo osiągnięcia przez skarżącą wymaganego wieku emerytalnego; art. 103a ustawy emerytalnej, przez uznanie, że przepis ten ma zastosowanie w stosunku do skarżącej; art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przez złamanie zasady równości wszystkich obywateli wobec prawa polegające na tym, że osoby urodzone w tej samej dacie i posiadające taki sam staż ubezpieczeniowy mogą otrzymać emeryturę lub być jej pozbawione w zależności od dnia złożenia przez nie wniosku o przyznanie świadczenia.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując, że „w niniejszej sprawie konieczne jest rozważenie przez Sąd Najwyższy kwestii: 1. czy w świetle przepisu art 100 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nabycie prawa do emerytury następuje z dniem osiągnięcia wymaganego wieku i odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego, czy z chwilą złożenia wniosku o jej przyznanie? 2. czy zastosowanie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odnosi się do skarżącej, która osiągnęła wiek emerytalny i odpowiedni staż ubezpieczeniowy przed wejściem w życie w/w przepisu?”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W. wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenia na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie trzeba przypomnieć, że ograniczenia dopuszczalności wnoszenia skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.), rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecnictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających

zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Odnosząc się do zagadnień przedstawionych przez skarżącą, tytułem wstępu należy wskazać, że konstrukcja zawieszenia prawa do emerytury ze względu na kontynuowanie stosunku pracy po raz pierwszy została wprowadzona do porządku prawnego w art. 103 ust. 2a tej ustawy, obowiązującym od dnia 1 lipca 2000 r. (por. art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; Dz.U. Nr 9, poz. 118). Ustawodawca wycofał się następnie z tej regulacji od 8 stycznia 2009 r. W art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz.U. Nr 228, poz. 1507) postanowił bowiem o uchyleniu wspomnianego art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej. Jego usunięcie ukształtowało stan prawny, w którym przestało istnieć prawne wymaganie uprzedniego rozwiązania stosunku pracy jako warunku pobierania świadczeń emerytalnych.

Warunek nabycia prawa do wypłaty emerytury, jaki obowiązywał na podstawie art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej, został ponownie wprowadzony w art. 103a, który obowiązuje od dnia 1 stycznia 2011 r. (por. art. 6 pkt 2 ustawy o

zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw; Dz.U. Nr 257, poz. 1726).

Stan prawny zaistniały po dniu 1 stycznia 2011 r. został zakwestionowany z punktu widzenia zgodności art. 6 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw z art. 2, art. 21 i art. 64 Konstytucji oraz art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175 ze zm.) w zakresie, w jakim uzyskiwanie przez emeryta przychodu z tytułu zatrudnienia kontynuowanego po nabyciu prawa do emerytury bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy skutkuje zawieszeniem prawa do emerytury również wobec emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy.

Trybunał Konstytucyjny, uwzględniając te zarzuty, orzeczeniem z dnia 13 listopada 2012 r., K 2/12 (Dz.U. z 2012 r., poz. 1285) uznał, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw spowodowało, iż osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, zostały w dniu 1 stycznia 2011 r. objęte nową, mniej korzystną dla nich treścią ryzyka emerytalnego. Uwzględniając swobodę ustawodawcy w ustalaniu treści ryzyka emerytalnego, stwierdził, że jego treść nie powinna być zmieniana w stosunku do osób, które już nabyły i zrealizowały prawo do emerytury. Doszedł do wniosku, że brak w chwili przechodzenia na emeryturę świadomości konieczności rozwiązania stosunku pracy, jako przesłanki otrzymywania emerytury, mógł powodować podejmowanie przez emerytów decyzji dla nich niekorzystnych. W konsekwencji, z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego utracił moc art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych w zakresie, w jakim przewidywał stosowanie art. 103a ustawy emerytalnej do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r.

W istocie problem w niniejszej sprawie nie sprowadza się do wykładni art. 100 ustawy emerytalnej, ale do określenia skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego, a konkretnie, czy odnosi się on do emerytów, którzy spełnili (*ex lege*) warunki prawa do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., lecz swojego prawa nie zrealizowali (nie złożyli wniosku o emeryturę). Co do tej kwestii, a zarazem

wątpliwości przedstawianych przez skarżącą, wypowiedział się już Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 maja 2015 r., III UZP 3/15 (OSNP 2015 nr 10, poz. 137). Analizując wyrok Trybunału Konstytucyjnego (jego uzasadnienie jako wskazówkę interpretacyjną), podkreślono w nim, że Trybunał nie ujmował „nabycia prawa do emerytury” w sposób przyjęty w art. 100 ustawy emerytalnej, gdyż odnosił to pojęcie do kontekstu konstytucyjnego, do zasady ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa (art. 2 Konstytucji RP), a więc nie tylko do spełnienia przesłanek tego świadczenia, ale także do jego realizacji. W uzasadnieniu tego stanowiska Sąd Najwyższy zauważył, że przede wszystkim Trybunał analizował to pojęcie w odniesieniu do stanu świadomości osób przechodzących na emeryturę, gdyż decyduje to o działaniu w zaufaniu do państwa i stanowionego prawa. W ocenie Trybunału, rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w kwestionowanych przepisach spowodowało, że osoby, które już skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., musiały poddać się nowej, mniej korzystnej dla nich treści ryzyka emerytalnego. Oceniając przedstawioną sytuację osób, które nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz bezpieczeństwa prawnego obywateli, Trybunał doszedł do wniosku, że gdyby w momencie przejścia na emeryturę osoby te wiedziały, że będą musiały przerwać zatrudnienie, aby uzyskać świadczenie emerytalne, to w chwili osiągnięcia wieku emerytalnego powstrzymałyby się ze złożeniem wniosku o ustalenie prawa do emerytury i kontynuowałyby zatrudnienie. Działając w zaufaniu do państwa i stanowionego przez nie prawa, ubezpieczeni podjęli w przeszłości decyzję co do przejścia na emeryturę.

W konkluzji, Sąd Najwyższy wyjaśnił już, że skutki przywołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego obejmują te osoby, które złożyły wniosek o emeryturę w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozmieleniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1

k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 189 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

Skarżąca nie zdołała zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jej skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na mocy art. 98 k.p.c. w związku z § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.).